

ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คุ่มครองแหล่งมรดกโลก
เล่มที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก

ข้อมูลบรรณานุกรม

ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คุ้มครองแหล่งมรดกโลก เล่มที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก

ผู้จัดทำ

สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
60/1 ซอยพิบูลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0 2265 6585 โทรสาร 0 2265 6586
Email: thailandworldheritage@gmail.com

ผู้ศึกษา

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาคารอเนกประสงค์ ชั้น 7 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทรศัพท์ 0 2613 3120-2
โทรสาร 0 2224 1376

การอ้างอิง

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2556.
ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คุ้มครองแหล่งมรดกโลก
เล่มที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก

คำสืบค้น

ความรู้เกี่ยวกับอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก

พิมพ์เมื่อ

กันยายน 2556

จำนวนพิมพ์

1,500 เล่ม

จำนวนหน้า

50 หน้า

ผู้พิมพ์

บริษัท โมนोगราฟ สตูดิโอ จำกัด
โทรศัพท์ 02 616 6459, 08 5913 6484
โทรสาร 02 616 6459

สงวนลิขสิทธิ์ในประเทศไทย ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537
โดย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2556

คณะผู้จัดทำ

“ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คุ้มครองแหล่งมรดกโลก”

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่ปรึกษา

1. นายสันติ บุญประดับ	เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นางรวิวรรณ ภูริเดช	รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการกำกับโครงการ

1. นางดวงมาลัย สิ้นธุวนิช	ผู้อำนวยการสำนักจัดการสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและศิลปกรรม
2. นางกิตติมา ยินเจริญ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
3. นางสาวกรพินธุ์ พยัคฆประการณ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
4. นางสาวกนกกาญจน์ โกดิรัมย์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
5. นางสาวสิริวรรณ สุโฬาร	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
6. นางสาวนิต เทียมทินกฤต	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

คณะที่ปรึกษา

1. รองศาสตราจารย์โรจน์ คุณเอนก หัวหน้าโครงการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ กิริติประยูร ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและนิเวศวิทยา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิลาวัลย์ ภมรสวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและวางแผนภูมิสถาปัตยกรรมและผังเมือง
4. อาจารย์ ดร. ไตรเทพ วิชย์โกวิทเทน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. อาจารย์จิริวัฒน์ รุ่งเลิศระกุลชัย ผู้ประสานงานโครงการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน
6. นางสาวอมรรัตน์ ศิริจรูญวงศ์ ผู้ช่วยวิจัย

คำนำ

ประเทศไทยมีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก จำนวน 5 แห่ง และยังมีแหล่งมรดกฯ อันมีคุณค่าความสำคัญโดดเด่นที่อยู่ระหว่างการนำเสนอเพื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก จำนวน 4 แห่ง ปัจจุบันแหล่งมรดกฯ ที่ได้กล่าวมานั้น ได้รับผลกระทบจากภัยคุกคามเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีการบุกรุกพื้นที่ โดยมีสาเหตุมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของภาครัฐ การขยายตัวของชุมชนบริเวณโดยรอบแหล่งมรดกฯ ที่ขาดการวางแผนการบริหารจัดการพื้นที่และการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทัศนียภาพโดยรวมของแหล่ง ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ การขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าตลอดจนการอนุรักษ์และคุ้มครองแหล่งมรดกฯ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยประสานงานกลางของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ได้พิจารณาเห็นว่า เพื่อเป็นการดำเนินการและปฏิบัติตามพันธกรณีการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ที่จะต้องดำเนินการดูแล คุ้มครอง ป้องกัน และอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก รวมทั้งการคุ้มครองและอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value) ให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม และสามารถรักษาสถานภาพของการเป็นแหล่งมรดกโลกไว้ได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงาน องค์กร ชุมชน ประชาชน และเยาวชนที่สนใจ จึงเห็นสมควรจัดทำโครงการเสริมสร้างศักยภาพในการอนุรักษ์ คุ้มครองแหล่งมรดกโลก เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ คุ้มครองแหล่งมรดกโลก ซึ่งเอกสารชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คุ้มครองแหล่งมรดกโลก นี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการดังกล่าว

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารชุดความรู้
นี้จะช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ
ของแหล่งมรดกฯ ตลอดจนเป็นประโยชน์กับทุกภาคส่วน ในการอนุรักษ์ คุ้มครอง
ดูแล รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบแหล่งมรดกฯ เพื่อให้แหล่งมรดกฯ สามารถ
คงคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลและคงความสมบูรณ์ไว้ได้ตลอดไป

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
บทที่ 1 ความเป็นมาของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก	1
1.1 คณะกรรมการมรดกโลก	5
1.2 เครื่องหมายมรดกโลก	6
1.3 แหล่งมรดกโลก	7
บทที่ 2 ผลจากการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก	17
บทที่ 3 บทบาทและการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก	21
บรรณานุกรม	29
ภาคผนวก	33

บทที่ 1

ความเป็นมาของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก

ในอดีตก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ สถานการณ์ของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติในโลก ตกอยู่ในภาวะที่ได้รับการคุกคามเพิ่มมากขึ้น โดยมีได้มีสาเหตุจากการเสื่อมโทรมลงตามธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจได้ส่งผลให้เกิดการทำลายและความเสื่อมโทรมต่อมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่องรุนแรงและรวดเร็ว ทั้งนี้ความเสื่อมโทรม หรือการสูญสลายขององค์ประกอบมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดความสูญเสียที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อมรดกของมวลมนุษยชาติ

นอกจากนี้หลายครั้งที่การดำเนินงานคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติในระดับชาติ ไม่สามารถกระทำได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ สืบเนื่องจากมีความต้องการใช้ทรัพยากรในขอบเขตที่กว้างขวางและหลากหลาย รวมทั้งการขาดแคลนทรัพยากรทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และวิทยาการของดินแดนอันเป็นที่ตั้งของมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติเหล่านั้น ดังเช่นกรณีอนุสรณ์สถานแห่งนูเบีย (Monument of Nubia)

ในปี พ.ศ. 2497 (ค.ศ. 1954) เป็นจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจในการสร้างเขื่อน Aswan High Dam เขื่อนแห่งนี้ได้ก่อให้เกิดทะเลสาบขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ the Upper Nile Valley จากเมือง Aswan ประเทศอียิปต์

ไปจนถึง The Dal Cataract ในประเทศซูดาน พื้นที่เหล่านี้เป็นบริเวณที่มีแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ตั้งแต่สมัยโบราณที่รู้จักกันในชื่อของนูเบีย (Nubia)

ในปี พ.ศ. 2502 (ค.ศ. 1959) รัฐบาลอียิปต์และซูดานได้ร้องขอให้ทางองค์การยูเนสโกให้ความช่วยเหลือในการปกป้องและกอบกู้แหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่กำลังอยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายเหล่านี้ และในปี พ.ศ. 2503 (ค.ศ. 1960) ผู้อำนวยการทั่วไปขององค์การยูเนสโกได้มีหนังสือเรียกร้องไปยังรัฐภาคีสมาชิกภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อที่จะรักษาโบราณวัตถุในนูเบีย

ข้อเรียกร้องดังกล่าวก่อให้เกิดการขุดค้นและบันทึกแหล่งโบราณสถานนับร้อยแหล่ง มีการค้นพบโบราณวัตถุนับพันชิ้น โครงการกอบกู้ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายวิหารที่มีความสำคัญเป็นจำนวนมากไปยังพื้นที่ที่สูงกว่า โดยวิหารที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ The temple complexes of Abu Simbel and Philae โครงการนี้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2523 ซึ่งถือว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก

ภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ องค์การยูเนสโกเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการประสานงานระหว่างรัฐผู้บริจาค กับรัฐบาลของอียิปต์และซูดาน และสนับสนุนให้รัฐบาลของทั้งสองประเทศดำเนินการทุกวิถีทางในการรักษาแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมแห่งนูเบีย (The cultural heritage of Nubia) คณะกรรมการบริหารภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศในการรณรงค์รักษามรดกโลกแห่งนูเบียได้รับการก่อตั้งในปี พ.ศ. 2503 (ค.ศ. 1960) มีหน้าที่คอยควบคุม และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนจนมีการก่อตั้งกองทุน (Trust Fund) ขึ้นเพื่อช่วยในการดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ

หลังจากความสำเร็จของโครงการที่ได้รณรงค์เสร็จสิ้นไปแล้วนั้น ได้เกิดโครงการรณรงค์ภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศครั้งใหม่ในปี พ.ศ. 2525 (ค.ศ. 1982) เพื่อที่จะก่อสร้างพิพิธภัณฑสถานนูเบีย (the Nubia Museum)

ที่เมือง Aswan และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติด้านอารยธรรมของชาวอียิปต์ (the National Museum of Egyptian Civilization) ในกรุงไคโร

ดังนั้นเพื่อให้แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติยังคงสามารถดำรงรักษาเอกลักษณ์ไว้ได้อย่างยั่งยืน ทางองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือองค์การยูเนสโก จึงได้อาศัยธรรมเนียมยูเนสโก ภายใต้ข้อบัญญัติที่ให้องค์การฯ มีภารกิจหน้าที่ในการบำรุงรักษา เพิ่มพูน และเผยแพร่ความรู้ในการอนุรักษ์และคุ้มครองป้องกันมรดกโลก โดยการเสนอแนะให้ประชาคมนานาชาติร่วมมือกันจัดทำอนุสัญญาาระหว่างประเทศได้ ตามความจำเป็น

ในการประชุมใหญ่ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติสมัยสามัญ (UNESCO) ครั้งที่ 17 ณ กรุงปารีส ที่ประชุมจึงเห็นสมควรให้ก่อตั้งระบบการดำเนินงาน ในรูปแบบของอนุสัญญาระหว่างประเทศ และมีมติรับรอง **อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ** (The World Heritage Convention) เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบัน และในอนาคตตลอดไป

สาระสำคัญของอนุสัญญามรดกโลก ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) ได้แก่ การที่อนุสัญญาฉบับดังกล่าวก่อให้เกิดการรวมกันเป็นหนึ่งเดียวระหว่างการอนุรักษ์ธรรมชาติและ การสงวนคุณลักษณะทางวัฒนธรรม ซึ่งอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญต่อแนวทางที่ช่วยให้คนซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ ตลอดจนความต้องการขั้นพื้นฐานในการรักษาสภาวะความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติ

ทั้งนี้อนุสัญญาฉบับดังกล่าวได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับแหล่งธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมสำหรับการรวบรวมเข้าไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก

(World Heritage List)

เนื้อหาของอนุสัญญาได้กำหนดถึงภาระหน้าที่ของรัฐสมาชิก (States Parties) ในการระบุถึงแหล่งที่มีศักยภาพ และคุณค่าความสำคัญของแหล่งที่สมควรได้รับการปกป้องและสงวนรักษา เมื่อมีการลงนามในอนุสัญญาแล้ว แต่แต่ละประเทศต้องมีการให้คำปฏิญาณว่าจะดำเนินการอนุรักษ์ไม่เฉพาะแต่เพียงแหล่งมรดกโลกที่อยู่ภายในเขตพื้นที่ประเทศของตนเท่านั้น แต่ยังต้องให้การปกป้องคุ้มครองแหล่งที่เป็นมรดกของชาติอื่นด้วย รัฐภาคีจะได้รับการสนับสนุนให้มีการผสมผสานการดำเนินการในการปกป้องแหล่งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีการบรรจุเข้าไว้ในแผนการดำเนินงานในระดับภูมิภาค โดยมีการแต่งตั้งบุคลากรและบริการไว้ประจำในแต่ละแหล่ง ดำเนินการศึกษาวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคนิควิธีการในการอนุรักษ์ที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อให้แหล่งมรดกเหล่านี้ ทำหน้าที่ตอบสนองต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชนได้

นอกจากนี้อนุสัญญายังได้อธิบายถึงวิธีการในการใช้จ่ายและการจัดการเงินจากกองทุนมรดกโลก (World Heritage Fund) และยังกำหนดให้รัฐสมาชิกต้องรายงานผลต่อคณะกรรมการมรดกโลกถึงสถานภาพของการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ คุณลักษณะต่างๆ ของแหล่งมรดกโลก รายงานต่างๆ เหล่านี้ นับว่ามีความสำคัญต่อการทำงานของคณะกรรมการ โดยมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้คณะกรรมการทราบถึงสภาพของแหล่ง และมีส่วนช่วยในการตัดสินใจในการจัดโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะ และยังมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากนี้อนุสัญญายังช่วยให้รัฐภาคีได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของลักษณะของแหล่งมรดกโลกแต่ละแห่งและยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ผ่านทางกรให้การศึกษและโครงการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย

อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกป้อง คุ้มครอง และรักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติอันทรงคุณค่า ที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก โดยยากยิ่งกลไกสำคัญในการคัดเลือกแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของรัฐสมาชิกเพื่อนำไปสู่การขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก

1.1 คณะกรรมการมรดกโลก

ภายหลังจากการรับรองอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกแล้ว ได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Committee) เพื่อการคุ้มครอง ป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากล ที่เรียกว่า **คณะกรรมการมรดกโลก** (World Heritage Committee) เพื่อทำหน้าที่ดำเนินงานตามอนุสัญญาดังกล่าว โดยในวาระเริ่มต้นประกอบด้วยผู้แทนของรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาจำนวน 15 รัฐ และปัจจุบันจำนวนของคณะกรรมการมรดกโลกได้เพิ่มขึ้นเป็น 21 คน โดยคัดเลือกจากการเลือกตั้งตัวแทนจากรัฐภาคีทุกๆ 2 ปี ในการประชุมสมัชชารัฐภาคีอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกสมัยสามัญ ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาเดียวกับการประชุมใหญ่สมัยสามัญขององค์การยูเนสโก หน้าที่หลักของคณะกรรมการมรดกโลก คือ การพิจารณาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล บรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก พิจารณาคำร้องขอความช่วยเหลือจากนานาชาติ (International Assistance Fund) ที่รัฐภาคีเสนอมา และติดตามตรวจสอบให้รัฐภาคีดำเนินการเพื่อปกป้อง คุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของตน ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในอนุสัญญาฯ

1.2 เครื่องหมายมรดกโลก

ในการประชุมครั้งที่สอง คณะกรรมการมรดกโลกได้มีมติเห็นชอบกับสัญลักษณ์มรดกโลกที่ออกแบบโดย Mr. Michel Olyff ดังปรากฏในรูปที่ 1-1

รูปที่ 1-1 เครื่องหมายมรดกโลก

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2552)

เครื่องหมายมรดกโลกดังกล่าวได้เน้นให้เห็นถึงความผูกพันกันระหว่างทรัพย์สินสมบัติทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ โดยรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่อยู่ส่วนกลางหมายถึงรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ และวงกลมรอบนอกหมายถึงธรรมชาติ สองสิ่งนี้มี การเชื่อมโยงกันอย่างไม่มีการสิ้นสุด นอกจากนี้สัญลักษณ์เมื่อมองโดยรวมเป็นรูปวงกลมคล้ายโลกยังหมายถึงการปกป้องอีกด้วย

อย่างไรก็ตามในเรื่องของการใช้สีคณะกรรมการมรดกโลก ตัดสินใจว่าสัญลักษณ์ที่เสนอโดยนักศิลปะควรใช้สีและขนาดใดก็ได้ขึ้นอยู่กับการใช้ ความเป็นไปได้ทางเทคนิค และการพิจารณาทางธรรมชาติของศิลปะ แต่สัญลักษณ์ต้องมีคำว่า WORLD HERITAGE ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษ และ PATRIMOINE MONDIAL

ซึ่งเป็นภาษาฝรั่งเศส โดยพื้นที่สำหรับ PATRIMONIO MUNDIAL ซึ่งเป็นภาษาสเปน สามารถที่จะแปลเป็นภาษาของแต่ละประเทศที่จะนำสัญลักษณ์ไปใช้ได้ ดังนั้นเครื่องหมายมรดกโลกที่จะใช้สำหรับราชอาณาจักรไทยที่ถูกต้องจึงเป็นดังรูปที่ 1-2

รูปที่ 1-2 เครื่องหมายมรดกโลกที่ถูกต้องสำหรับการใช้ในประเทศไทย

1.3 แหล่งมรดกโลก

แม้ว่าในหมวดที่ 1 ของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ จะเป็นหมวดที่ว่าด้วย นิยามของมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ แต่ในคำอธิบายศัพท์ที่เกี่ยวกับมรดกโลก (Glossary of World Heritage Terms) กลับไม่พบว่ามีนิยามที่เฉพาะเจาะจงลงไป เป็นเพียงการอ้างถึงส่วนต่างๆ ตามอนุสัญญาที่ได้กล่าวถึง “คุณลักษณะของมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ” เท่านั้น โดยมีสาระของการกล่าวถึงตาม UNESCO World Heritage Centre (1992-2012) ดังแสดงในรูปที่ 1-3 ซึ่งมีความหมายดังนี้

World Heritage

World Heritage may best be defined with reference to the Preamble to the *World Heritage Convention* which states that:

... parts of the cultural or natural heritage are of outstanding interest and therefore need to be preserved as part of the world heritage of mankind as a whole (UNESCO 1972: Preamble).

Paragraph 1 of the *Operational Guidelines* refers to the *World Heritage (cultural heritage and natural heritage)* as being

... among the priceless and irreplaceable possessions, not only of each nation, but of mankind as a whole. The loss, through deterioration or disappearance, of any of these most prized possessions constitutes an impoverishment of the heritage of all the peoples in the world. Parts of that heritage, because of their exceptional qualities, can be considered to be of outstanding universal value and as such worthy of special protection against the dangers which increasingly threaten them (UNESCO February 1996: 1).

รูปที่ 1-3 การกล่าวถึงความสำคัญซึ่งนำไปสู่นิยามของคำว่า “มรดกโลก”
ตามที่ UNESCO World Heritage Centre (1992-2013) ได้ระบุไว้

1.3.1 มรดกโลก

มรดกโลกนั้น อาจจะทำให้ความหมายที่ดีที่สุดโดยอ้างถึงส่วนนำ (Preamble: ภูมิหลัง ตามที่ได้จัดทำเป็นฉบับภาษาไทยโดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (2552)) ที่แสดงไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ที่ระบุว่า

...ส่วนใดๆ ของมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีความน่าสนใจ โดดเด่นและมีความจำเป็นต้องได้รับการสงวนไว้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของมรดกของโลกสำหรับมนุษยชาติโดยรวม (UNESCO 1972: Preamble)

ย่อหน้าที่ 1 ของ เอกสารแนวทางการอนุรักษ์ตามอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) ได้กล่าวถึงมรดกโลก (มรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ) ว่า ...ในบรรดาสมบัติที่ประเมินค่ามิได้และไม่สามารถทดแทนได้ที่ไม่ใช่คุณค่าดังกล่าวเพียงเฉพาะในแต่ละประเทศเท่านั้น แต่เป็นของมนุษยชาติทั้งหมด การสูญเสียทั้งในลักษณะของการเสื่อมโทรมและการสูญหายไปของสมบัติที่ล้ำค่าเหล่านี้ เป็นผลให้เกิดความสูญเสียของมรดกของประชาคมโลก โดยส่วนต่างๆ ของมรดกโลก ซึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะที่มีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากล จึงควรค่าแก่การปกป้องคุ้มครองเป็นการเฉพาะให้รอดพ้นจากอันตรายที่กำลังคุกคามในระดับที่สูงขึ้นเรื่อยๆ (UNESCO February 1996:1)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากคำบรรยายที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่ได้กล่าวถึงข้างต้นแล้ว สามารถนิยามโดยรวมว่า “มรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ หมายถึงส่วนหนึ่งส่วนใดของวัฒนธรรมและของธรรมชาติที่มีคุณลักษณะพิเศษที่โดดเด่นอันมีคุณค่าในระดับสากลและมีความสำคัญต่อมนุษยชาติทั้งหมดในโลก โดยความเสื่อมโทรมหรือความสูญหายของสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เสมือนหนึ่งว่าเป็นความสูญเสียของมรดกของมนุษยชาติโดยรวม”

1.3.2 ประเภทของแหล่งมรดกโลก

นิยามที่ได้สรุปไว้ข้างต้น จะเห็นว่า มรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ถือเป็นมรดกโลกสำหรับมวลมนุษยชาติโดยรวม ควรที่จะต้องมีข้อกำหนดมาตรการเฉพาะเพื่อการปกป้องคุ้มครองให้มรดกโลกดังกล่าวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป โดยอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ได้กำหนดคุณลักษณะของสิ่งต่างๆ ที่ถือว่าเป็นมรดกโลกแยกตามประเภทในมาตราที่ 1 และ 2 ในหมวดที่ 1 นิยามของมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติดังนี้

มาตรา 1

ตามวัตถุประสงค์แห่งอนุสัญญา “มรดกทางวัฒนธรรม” มีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

- ♦ อนุสรณ์สถาน: ผลงานสถาปัตยกรรม ผลงานทางประติมากรรม หรือจิตรกรรมที่ใหญ่โต ส่วนประกอบหรือโครงสร้างทางโบราณคดี จารึก ถ้าที่อยู่อาศัย และร่องรอยที่ผสมผสานกันของสิ่งต่างๆข้างต้น ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์
- ♦ กลุ่มอาคาร: กลุ่มของอาคารที่แยกจากกันหรือต่อเนื่องกันโดยลักษณะทางสถาปัตยกรรมหรือความสอดคล้องกลมกลืน หรือ ที่ตั้งในภูมิทัศน์ ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือ วิทยาศาสตร์
- ♦ แหล่ง: ผลงานที่เกิดจากมนุษย์ หรือของการผสมผสาน ร่วมกันระหว่างผลงานของธรรมชาติและของมนุษย์ และรวมถึงแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากล ในมิติทางด้านประวัติศาสตร์, สุนทรียศาสตร์, ชาติพันธุ์วิทยา หรือมานุษยวิทยา

มาตรา 2

ตามวัตถุประสงค์แห่งอนุสัญญา “มรดกทางธรรมชาติ” มีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

♦ **สภาพทางธรรมชาติ:** ลักษณะทางกายภาพและทางชีวภาพ หรือกลุ่มของสภาพธรรมชาติดังกล่าวซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางสุนทรียศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์

♦ **แหล่งธรรมชาติ:** บริเวณที่มีขอบเขตอย่างชัดเจน ที่มีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางวิทยาศาสตร์ การอนุรักษ์ หรือความงามตามธรรมชาติ

♦ **สภาพทางธรณีวิทยาและภูมิประเทศ:** บริเวณที่มีขอบเขตอย่างชัดเจน ที่เป็นถิ่นที่อยู่ของสายพันธุ์สัตว์และพืชที่กำลังได้รับการคุกคาม ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางวิทยาศาสตร์ หรือการอนุรักษ์

(องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2552)

ทั้งนี้จากนิยามข้างต้นจะเห็นว่า ทั้งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาตินั้น จะต้อง “มีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากล” โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาตัดสินบนเกณฑ์กำหนด 10 ข้อ ซึ่งหากแหล่งที่เสนอเพื่อขอรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกนั้น มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับข้อหนึ่งข้อใด หรือหลายข้อแล้ว จะได้รับการพิจารณาประกาศให้เป็นมรดกโลก โดยในระยะเริ่มต้น ตามเอกสารแนวทางการอนุรักษ์ตามอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก 2002 (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention 2002) ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณารวม 6 ข้อ และต่อมาได้มีการปรับปรุงเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention 2012) ได้มีการกำหนดเกณฑ์การพิจารณา รวม 10 ข้อ ซึ่งแยกพิจารณาระหว่างมรดกโลก

ทางวัฒนธรรมและมรดกโลกทางธรรมชาติ โดย 6 ข้อแรก เป็นเกณฑ์สำหรับการพิจารณามรดกทางวัฒนธรรม (ข้อ i.-vi.) และ 4 ข้อสุดท้ายเป็นเกณฑ์สำหรับการพิจารณามรดกทางธรรมชาติ (ข้อ vii.-x.) (UNESCO World Heritage Centre, 1992-2013) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- i. to represent a masterpiece of human creative genius;
เป็นผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาด
- ii. to exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design
เป็นการแสดงถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนคุณค่าของมนุษย์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือในพื้นที่วัฒนธรรมใดๆ ของโลก ในการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรมหรือทางเทคโนโลยี ศิลปะสถาปัตยกรรม การออกแบบบ้านเมืองหรือการออกแบบภูมิทัศน์
- iii. to bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared
เป็นพยานหลักฐานที่ยอดเยี่ยม หรือหาที่เสมอเหมือนไม่ได้ ที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี หรือ อารยธรรมที่ยังคงเหลืออยู่ หรือได้สูญหายไปแล้ว
- iv. to be an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history;

เป็นตัวอย่งที่โดดเด่นของ ชนิดอาคาร ผลงานที่เกิดขึ้นทั้งหมดทาง สถาปัตยกรรมหรือเทคโนโลยี หรือภูมิทัศน์ ที่แสดงถึงขั้นตอนสำคัญ ขั้นตอนหนึ่ง (หรือมากกว่า) ในประวัติศาสตร์มนุษย์

- v. to be an outstanding example of a traditional human settlement, land-use, or sea-use which is representative of a culture (or cultures), or human interaction with the environment especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change;

เป็นตัวอย่งที่โดดเด่นของการตั้งถิ่นฐานแบบประเพณีนิยมของมนุษย์ การใช้ประโยชน์ที่ดิน หรือการใช้ประโยชน์ท้องทะเล ซึ่งเป็นตัวแทน ของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง (หรือมากกว่า) หรือการปฏิสัมพันธ์ ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเมื่อถูกคุกคามภายใต้ผลกระทบ ของการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถย้อนกลับได้

- vi. to be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance. (The Committee considers that this criterion should preferably be used in conjunction with other criteria);

มีความสัมพันธ์โดยตรงหรือเห็นได้ชัดเจนเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือ ชนบประเพณีที่ยังคงอยู่กับแนวคิด หรือกับความเชื่อ กับงานศิลปะและ วรรณกรรมที่มีความสำคัญโดดเด่นเป็นสากล

- vii. to contain superlative natural phenomena or areas of exceptional natural beauty and aesthetic importance;

ประกอบด้วยปรากฏการณ์ทางธรรมชาติชั้นเยี่ยม หรือพื้นที่ซึ่งมี ความงามทางธรรมชาติที่ยอดเยี่ยมและมีความสำคัญทางสุนทรียะ

- viii. to be outstanding examples representing major stages of earth's history, including the record of life, significant on-going geological processes in the development of landforms, or significant geomorphic or physiographic features;

เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นที่เป็นตัวแทนขั้นตอนสำคัญของประวัติของโลก รวมถึงร่องรอยบันทึกของชีวิต มีขบวนการความเป็นไปทางธรณีวิทยา ในการก่อตัวของแผ่นดินที่สำคัญ หรือมีความสำคัญด้านสภาพทางธรณี หรือ สภาพทางภูมิศาสตร์

- ix. to be outstanding examples representing significant on-going ecological and biological processes in the evolution and development of terrestrial, fresh water, coastal and marine ecosystems and communities of plants and animals;

เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นที่สะท้อนถึงขบวนการสำคัญที่ดำเนินอยู่ทาง นิเวศวิทยาและชีววิทยา ในการวิวัฒนาการและการพัฒนาของระบบ นิเวศบนบก ในแหล่งน้ำจืด ชายฝั่งและท้องทะเล และสังคมพืชและสัตว์

- x. to contain the most important and significant natural habitats for in-situ conservation of biological diversity, including those containing threatened species of outstanding universal value from the point of view of science or conservation.

บรรจุไว้ซึ่งถิ่นที่อาศัยทางธรรมชาติที่มีความสำคัญและนัยสำคัญในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในถิ่นที่อาศัย รวมถึงที่บรรจุไว้ซึ่ง ชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามอย่างหนัก ที่มีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลในแนวคิด ทางวิทยาศาสตร์หรือการอนุรักษ์

ทั้งนี้ ในเอกสารดังกล่าวยังได้ระบุด้วยว่า “เพื่อให้เชื่อว่ามีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากล แหล่งต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของความครบถ้วนสมบูรณ์ (Integrity) และ/หรือ ตามความเป็นของแท้ (Authenticity) และต้องมีระบบการคุ้มครองและการจัดการอย่างเพียงพอสำหรับปกป้องแหล่งนั้น ๆ”

นอกจากนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 (ค.ศ. 1992) เป็นต้นมานั้น ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่สำคัญระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ยังได้รับการยอมรับว่าเป็น ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (Cultural landscapes) ด้วย

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า การให้ความสำคัญกับการพิจารณาเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ ไม่ได้เน้นเกี่ยวกับคุณค่าในระดับท้องถิ่น เช่น การเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร หรือการรักษาสมดุลของธรรมชาติเฉพาะที่เฉพาะแห่ง หรือแม้แต่การเป็นแหล่งสะสมคาร์บอนเพื่อการลดคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศที่เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของการเกิดสภาวะโลกร้อน หรือ Global Warming

ราชอาณาจักรไทยในฐานะรัฐสมาชิกของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ได้ดำเนินงานตามพันธกรณี ซึ่งรายละเอียดปรากฏอยู่ในบทต่อไปนี้ของเอกสารฉบับนี้แล้ว

บทที่ 2

ผลจากการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก

อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก เกิดขึ้นโดยมีจุดประสงค์ เพื่อส่งเสริมการระบุแหล่ง การปกป้องคุ้มครอง การอนุรักษ์ การนำเสนอและการสืบทอดแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติทั่วโลกที่มีคุณค่าโดดเด่นต่อมนุษยชาติ โดยมีบัญชีมรดกโลกเป็นเครื่องมือเพื่อยกย่องแหล่งมรดกที่มีความสำคัญเพียงพอที่สังคมนานาชาติควรได้รู้จัก เพราะมีคุณค่าทางธรรมชาติ หรือทางประวัติศาสตร์ที่โดดเด่น

ดังนั้นผลประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก จึงสามารถสรุปได้ดังนี้

1) เป็นโอกาสให้รัฐภาคีและชุมชนท้องถิ่นได้ประกาศคุณค่าแหล่งมรดกในฐานะที่เป็นสถานที่ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

2) แหล่งมรดกดังกล่าวมักจะกลายเป็นแหล่งสำคัญของพื้นที่คุ้มครอง/ระบบแหล่ง ในระดับชาติ อีกทั้งได้รับการยอมรับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และการปกป้องคุ้มครองที่ดียิ่งขึ้นสำหรับมรดกในวิถีชีวิตของชุมชน

3) ความสนใจมรดกโลกในระดับระหว่างประเทศมักจะก่อให้เกิดแรงกระตุ้นด้านความร่วมมือระหว่างประเทศและความพยายามร่วมกันในการปกป้องคุ้มครองแหล่งมรดก

4) เปิดโอกาสในการรวบรวมเงินทุนและการสนับสนุน ทั้งจากผู้บริจาค และจากกองทุนมรดกโลก

5) มีการจัดหาเทคนิคและปฏิบัติการด้านการปกป้องคุ้มครอง การอนุรักษ์ และการบริหารจัดการ ซึ่งสามารถนำไปใช้ทั้งกับแหล่งมรดก ระดับชาติและระดับท้องถิ่น (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2555)

ความช่วยเหลือระหว่างประเทศภายใต้อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก มาตราที่ 13.1 13.2 และ 19 ถึง 26 หมายถึงความช่วยเหลือทางการเงินแก่รัฐสมาชิกตาม อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกเพื่อช่วยให้ประเทศเหล่านั้นปกป้องมรดกโลกทาง วัฒนธรรมหรือทางธรรมชาติที่ตั้งอยู่ภายในอาณาเขตของประเทศตน และต้อง ปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก (The World Heritage List) บัญชี รายชื่อแหล่งมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตราย (The List of World Heritage in Danger) หรือที่ปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น (Tentative List) ของแต่ละ ประเทศ คณะกรรมการมรดกโลกหรือประธานกรรมการมรดกโลกจะทำ หน้าที่ในการจัดสรรความช่วยเหลือระหว่างประเทศผ่านทางกองทุนมรดกโลก (World Heritage Fund) โดยให้ความสำคัญต่อแหล่งที่มีความเสี่ยงมากที่สุดก่อน คำร้องขอรับการสนับสนุนจากกองทุนมรดกโลกภายใต้ความช่วยเหลือระหว่าง ประเทศจะต้องเข้าเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งจากทั้งหมด 3 ข้อ ได้แก่

1. ความช่วยเหลือเร่งด่วน (Emergency assistance) เพื่อช่วยใน การศึกษาค้นคว้า หรือภัยคุกคามที่สามารถส่งผลกระทบต่อแหล่งที่ระบุอยู่ในบัญชี รายชื่อแหล่งมรดกโลก ที่ต้องเผชิญกับอันตรายอย่างใหญ่หลวง หรือตกอยู่ภายใต้ สภาวะที่เกิดอันตรายฉุกเฉิน อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์ที่ไม่คาดฝัน (เช่น ดินถล่ม ไฟไหม้เป็นบริเวณกว้าง น้ำท่วม หรือหายนะที่เกิดจากมนุษย์) ความช่วยเหลือประเภทนี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงอันตรายหรือผลกระทบทางลบ ที่เกิดขึ้นจากความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มลพิษ หรือการชะล้าง

2. การอนุรักษ์และการจัดการ (Conservation and management) ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ความร่วมมือทางเทคนิค (Technical cooperation)

โดยการให้ความช่วยเหลืออุปกรณ์หรือผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์ จัดการ ตลอดจนนำเสนอเกี่ยวกับแหล่งมรดกแต่ละแหล่งให้ปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก ตัวอย่างเช่น งานด้านการอนุรักษ์ การเตรียมการหรือปรับปรุงแผนการจัดการ หรือการเตรียมการเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

2.2 การให้ความช่วยเหลือ แนะนำเกี่ยวกับการฝึกอบรม และการวิจัย (Training and research assistance) เพื่อสนับสนุนการฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ และผู้เชี่ยวชาญแต่ละระดับในงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการระบุคุณลักษณะ (Identification) การติดตาม (Monitoring) การอนุรักษ์ (Conservation) การจัดการ (Management) และการนำเสนอเกี่ยวกับแหล่งมรดกโลก โดยมุ่งเน้นให้น้ำหนักความสำคัญไปที่การฝึกอบรมเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ยังสามารถขอ การสนับสนุนเพื่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อแหล่งมรดกโลกได้ด้วย

2.3 การให้ความช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ (Promotional and educational assistance) (วงเงินสูงสุด 10,000 USD) เพื่อเพิ่มความตระหนัก และพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ อันดีต่ออนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก และบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก

3. ความช่วยเหลือด้านการเตรียมการ (Preparatory assistance) (วงเงินสูงสุด 30,000 USD) เพื่อใช้ในการเตรียมการและปรับปรุงบัญชีรายชื่อเบื้องต้น ให้มีความทันสมัย ตลอดจนจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่ได้รับการบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของชาติ หรือการเตรียมคำร้องเพื่อขอความช่วยเหลือด้านการอนุรักษ์และการจัดการ

อย่างไรก็ตาม หากจะมองถึงผลเสียจากการประกาศแหล่งเป็นมรดกโลก อาจมีเพียงประเด็นเดียว คือ การสูญเสียโอกาสในการพัฒนาพื้นที่แหล่งมรดกดังกล่าว เพราะเมื่อประกาศแล้ว การพัฒนาพื้นที่จะต้องเป็นการพัฒนาในเชิงอนุรักษ์ มิใช่การพัฒนาเพื่อสนองตอบผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

อย่างเข้มข้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งอุตสาหกรรม การพัฒนาเพื่อเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งการพัฒนาดังที่กล่าวมานี้ จะไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างกลมกลืนกับการอนุรักษ์ และคุ้มครองแหล่งมรดกที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก

ดังนั้นก่อนที่จะนำเสนอแหล่งมรดกใดๆ เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก ภาครัฐและภาคประชาชนควรพิจารณาร่วมกันถึงแนวทางและทิศทางในการบริหารจัดการในพื้นที่แหล่งดังกล่าว หากเห็นว่าแนวทางในการปกป้องคุ้มครองแหล่งมรดกเป็นแนวทางที่เหมาะสมแล้ว จึงค่อยพิจารณาดำเนินการนำเสนอแหล่งเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกต่อไป

บทที่ 3

บทบาทและการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก

ภายใต้อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก รัฐสมาชิกที่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา มีพันธกรณีที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและวางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ ที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ พร้อมไปกับการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมของชุมชน
2. กำหนดมาตรการที่เหมาะสมด้านกฎหมาย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การบริหารจัดการ และการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการศึกษาวิจัย การปกป้องคุ้มครอง การอนุรักษ์ การบริการทางการศึกษา และการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ
3. ละเว้นการดำเนินการใดๆ ที่อาจทำลายมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติของรัฐภาคีอื่นๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม แต่จะสนับสนุนและช่วยเหลือรัฐภาคีอื่นๆ ในการศึกษาวิจัยและปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติในประเทศนั้นๆ
4. อธิปไตยสูงสุดเหนือแหล่งมรดกโลก ยังคงเป็นของรัฐภาคีซึ่งแหล่งมรดกโลกนั้นตั้งอยู่

สำหรับประโยชน์จากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก รัฐภาคีที่มีแหล่งมรดกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกแล้ว ถือเป็นเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรี และความภูมิใจของประชาชนทั้งประเทศ นอกจากนี้

ยังอาจขอรับความช่วยเหลือและสนับสนุนทางด้านวิชาการ และการเงินเพื่อการบูรณะ พิณฟู และรักษาสภาพแวดล้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว หรือในกรณีฉุกเฉินจำเป็น อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้ด้วย

นอกจากนี้คณะกรรมการมรดกโลกได้จัดตั้งกองทุนเพื่อคุ้มครองป้องกันมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ หรือ **กองทุนมรดกโลก (The World Heritage Fund)** เพื่อสนับสนุนการปกป้อง คุ้มครองและการอนุรักษ์มรดกโลก รวมทั้งเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งมรดกโลกในภาวะอันตรายในกรณีเร่งด่วน ซึ่งรัฐภาคีมีสิทธิในการนำเสนอโครงการเพื่อขอรับความช่วยเหลือภายใต้กรอบกิจกรรมดังนี้

1. การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางวิชาการด้านสุนทรียศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิทยาการในการคุ้มครองป้องกัน การอนุรักษ์ การนำเสนอ และการทำงานบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติตามที่ระบุไว้ในบัญชีรายชื่อมรดกโลก และบัญชีรายชื่อมรดกโลกในภาวะอันตราย

2. การจัดเตรียมผู้เชี่ยวชาญ ช่างฝีมือในสาขาต่างๆ และแรงงานที่มีทักษะเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะสามารถดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ชำนาญการเฉพาะด้านในทุกระดับเพื่อการปฏิบัติงานในการจำแนกรายละเอียด การคุ้มครองป้องกัน การอนุรักษ์ การนำเสนอ และการทำงานบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ

4. สนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่รัฐภาคีไม่สามารถผลิตได้ หรือไม่สามารถจัดให้มิได้

5. การให้ยืมด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ยในกรณีที่สามารถใช้คืนได้ในระยะยาว

6. การช่วยเหลือในลักษณะให้เปล่าสำหรับกรณีพิเศษ หรือ เหตุผลเฉพาะ

ราชอาณาจักรไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญา เมื่อ 17 กันยายน พ.ศ. 2530 ส่งผลให้ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ได้ให้สัตยาบันไว้ตามอนุสัญญา ซึ่งจนถึงปัจจุบันแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของราชอาณาจักรไทย ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกจำนวน 5 แห่ง โดยในปี พ.ศ. 2534 ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ 15 ระหว่างวันที่ 9-13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ณ กรุงคาร์เทจ ประเทศตูนิเซีย คณะกรรมการมรดกโลกได้มีมติเห็นชอบให้ขึ้นทะเบียนแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ เป็นแหล่งมรดกโลก จำนวน 3 แห่ง โดยในจำนวนนี้เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ นครประวัติศาสตร์สุโขทัย และเมืองบริวาร (Historical Town of Sukhothai and Associated Historic Towns) และ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา(Historical City of Ayuthaya) ส่วนอีกแห่งหนึ่งนั้นเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง (Thung Yai-Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary)

ต่อมาในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ 16 ระหว่างวันที่ 7-14 ธันวาคม พ.ศ. 2535 ณ กรุงแซนตาเฟ สหรัฐอเมริกา คณะกรรมการมรดกโลกได้มีมติให้ขึ้นทะเบียนแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง (Ban Chiang Archaeological Site) เป็นแหล่งมรดกโลกทางด้านวัฒนธรรม และในการประชุมฯ สมัยสามัญครั้งที่ 29 ระหว่างวันที่ 10-17 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ณ กรุงเดอร์บัน สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ คณะกรรมการมรดกโลกได้มีมติให้ขึ้นทะเบียนพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ (Dong Phrayayen-Khao Yai Forest Complex) เป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ

อย่างไรก็ตามสำหรับบทบาทของราชอาณาจักรไทยนอกจากการเสนอแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติเพื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก

ดังปรากฏรายละเอียดในเอกสารเล่มที่ 2 ของชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คุ่มครอง แหล่งมรดกโลกนี้แล้ว

ภายหลังจากการให้สัตยาบันเพื่อเข้าเป็นรัฐภาคีสมาชิกในอนุสัญญา คุ่มครองมรดกโลก เมื่อปีพุทธศักราช 2530 ราชอาณาจักรไทย ยังได้รับการ คัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการมรดกโลก (World Heritage Committee) มาแล้ว 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2532-2538

ครั้งที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2546

ครั้งที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2552-2556

ทั้งนี้ ในส่วนของคณะกรรมการกลางของคณะกรรมการมรดกโลก หรือ คณะกรรมการบริหารของคณะกรรมการมรดกโลก (Bureau of the World Heritage Committee) ประกอบด้วยประธาน 1 คน รองประธาน 5 คน และ ผู้รายงานการประชุม 1 คน ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากคณะกรรมการมรดกโลก ในการประชุมสมัยสามัญประจำปี โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 1 ปี

ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2533 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติให้แต่งตั้งผู้ที่เกี่ยวข้องใน การดำเนินงานตามพันธกรณีอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกในรูปของคณะกรรมการ แห่งชาติ โดยมีคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ ชุดต่างๆ ภายใต้งี้ ดังนี้

1) คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ซึ่งแต่งตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2533 โดยมีสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นฝ่ายเลขานุการ เพื่อดำเนินงานต่างๆ ให้เป็นไปตามพันธกรณีของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก เช่น การเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการมรดกโลก การเสาะแสวงหาแหล่งมรดกทาง วัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีคุณค่าความสำคัญเสนอขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

และการให้ความคุ้มครอง สงวน รักษา ส่งเสริม มรดกทางวัฒนธรรมและชาติให้คงอยู่ เป็นต้น นอกจากนั้นคณะกรรมการแห่งชาติ ยังมีหน้าที่ในการประสานงาน และสอดคล้องดูแลให้มีการดำเนินงานตามแผนการจัดการของแหล่งมรดกโลกด้วย

ดังนั้นหากจะสรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก มีดังนี้

- พิจารณาเสนอแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติต่อคณะกรรมการมรดกโลก เพื่อบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก รวมทั้งพิจารณาบัญชีรายชื่อเบื้องต้นปรับปรุงแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติในประเทศไทยให้เหมาะสมกับสถานการณ์

- กำกับและดูแลการปฏิบัติตามข้อบัญญัติการเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก

- ติดต่อประสานงานให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือดำเนินการตามมาตรการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางชาติ ที่ได้รับการขึ้นบัญชีในบัญชีมรดกโลก

- พิจารณาขอความช่วยเหลือด้านวิชาการ การเงิน และผู้เชี่ยวชาญจากกองทุนมรดกโลก

- จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อเสนอที่ประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญของยูเนสโกตามระยะเวลาที่กำหนด

- แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงาน ตามที่เห็นสมควรเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีดังนี้

- ศาสตราจารย์ ดร.อดุล วิเชียรเจริญ พ.ศ. 2533-2551

- นายปองพล อติเรกสาร พ.ศ. 2551-2552
- นายกอปรศักดิ์ สภาวสุ พ.ศ. 2552-2554
- รองนายกรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย
พ.ศ. 2554 – ปัจจุบัน

2) คณะอนุกรรมการมรดกโลกทางธรรมชาติ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน และอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบด้านการเสนอชื่อ การพิจารณาปรับปรุงเพิ่มเติม การกำกับดูแล การประสานงาน การยกย่องรายงาน และพิจารณาดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับมรดกโลกทางธรรมชาติ

3) คณะอนุกรรมการมรดกโลกทางวัฒนธรรม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธาน และอธิบดีกรมศิลปากร เป็นเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบด้านการเสนอชื่อ การพิจารณาปรับปรุงเพิ่มเติม การกำกับดูแล การประสานงาน การยกย่องรายงาน และพิจารณาดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม

4) คณะอนุกรรมการมรดกโลกที่เกี่ยวข้องกับเขตแดน มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธาน และอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย เป็นเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ คือ เสนอความเห็นและท่าทีของไทยต่อคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก คณะอนุกรรมการมรดกโลกทางธรรมชาติ และคณะอนุกรรมการมรดกโลกทางวัฒนธรรม เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องเรื่องเขตแดนและพิจารณาดำเนินการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง และตามที่คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกมอบหมาย

นอกจากนี้ในแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2555-2559 ได้ระบุถึงมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4

การสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชนในทุกระดับ โดยมีการกำหนดแผนงานที่ 4.3 ได้แก่ “การจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติ แหล่งธรณีวิทยา แหล่งศิลปกรรม และแหล่งมรดกทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม” ไว้เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ดังกล่าว ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจ คือ การมุ่งเน้นในการสนับสนุนบทบาทของท้องถิ่น และ ภาคประชาชน ดังปรากฏในแนวทางการปฏิบัติระยะเร่งด่วน ข้อที่ 4.3.2 ที่ว่า

“สนับสนุนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ภาคร่วมพัฒนา ในการบำรุงรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติ แหล่งธรณีวิทยา แหล่งศิลปกรรม และ แหล่งมรดกทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ตามหลักการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน”

และในแนวทางการปฏิบัติ ระยะปานกลางในข้อ 4.3.3 ที่ว่า

“สนับสนุนบทบาทของประชาชน เยาวชน สถานศึกษา ในท้องถิ่นในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในรูปแบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และคำนึงถึงการรักษาคุณค่าอันดี”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบุคคลทุกกลุ่มและทุกคนล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องในการเข้ามามีบทบาท ในการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทั้งสิ้น ทั้งนี้วิธีการดำเนินงานในการอนุรักษ์ และคุ้มครองแหล่งมรดกโลกที่ดีที่สุดก็คือ การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกัน ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับท้องถิ่น ระดับรัฐบาล ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ในการอนุรักษ์ คุ้มครองแหล่งมรดกโลกตามที่ได้เสนอไว้ในเอกสารเล่มที่ 4 ของชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คุ้มครองแหล่งมรดกโลกแล้ว

บรรณานุกรม

เดชาวุธ เศรษฐพรพงศ์. 2548. การเสนอพื้นที่ที่เหมาะสมให้ขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ. ในรายงานการประชุมความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ และสัตว์ป่า ความก้าวหน้าของผลงานวิจัยและกิจการ ปี 2548 ณ โรงแรมริเจนท์ ซะอำ เพชรบุรี วันที่ 21-24 สิงหาคม 2548. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. น. 442-446.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2549. แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม. บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน): กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2554ก. โครงการจัดทำแนวทางการป้องกัน แก้ไขปัญหาที่จะคุกคามแหล่งมรดกโลก: พื้นที่รอบแนวเขตแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: กรุงเทพฯ.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2554ข. โครงการจัดทำรายงานการติดตามแหล่งมรดกโลก (Periodic Report) เพื่อเตรียมนำเสนอต่อคณะกรรมการมรดกโลก: รายงานสถานภาพและกรอบแนวทางการจัดการแหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: กรุงเทพฯ.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2556. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรอบแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: กรุงเทพฯ.

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3. 2543. *มรดกไทย-มรดกโลก*.
ศิริพร นันทา(บรรณาธิการ), บริษัท กราฟิคฟอร์แมท (ไทยแลนด์) จำกัด:
กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. 2555. *การเตรียมการนำเสนอแหล่งมรดกเพื่อ
ขึ้นบัญชีมรดกโลก (PREPARING WORLD HERITAGE NOMINATIONS)*.
สมมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด: กรุงเทพฯ, 152 น.

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. 2552. *อนุสัญญา
ว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ: รับรอง
โดย สมัชชาประชุมสามัญครั้งที่ 17 ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์
และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กรุงปารีส 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515*.
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: กรุงเทพฯ.

Day, J.C., Wren, L., Vohland K., 2012. Community engagement
in safeguarding the world's largest reef: Great Barrier Reef,
Australia. *In World heritage: Benefits Beyond Borders*, Galla A.
(Ed). Cambridge University Press, Cambridge. pp. 18-29.

Rao, K., 2012. Pathways to sustainable development. *In World
heritage: Benefits Beyond Borders*, Galla A. (Ed). Cambridge
University Press, Cambridge. pp. 325-331.

Skounti, A., 2012. The red city: Medina of Marrakesh, Morocco.
In World heritage: Benefits Beyond Borders, Galla A. (Ed).
Cambridge University Press, Cambridge. pp. 82-93.

World Heritage Centre, July 2013. Operational Guidelines for the
Implementation of the World Heritage Convention.

เว็บไซต์

- ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม. มปป. *แหล่งมรดกโลกทั่วโลก*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2555, จาก <http://www.thaiwhic.go.th/index.aspx>.
- เที่ยวท่องมองเมือง. 2011. *อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.theawthong.com/dataprovince/sukhothai/attraction/srichatchanarai.html>.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกำแพงเพชร. 2010. *อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2556, จาก <http://kamphaengphet.mots.go.th/>.
- สำนักงานจังหวัดสุโขทัย. มปป. *อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2556, จาก http://www.sukhothai.go.th/tour/tour_01.htm.
- Moroccan House Style, 2012. *Riad Merstane: Marrakech is the most exotic city in Morocco*. (cited 2013 May 2), Available from: <http://moroccan-house-style.blogspot.com/2012/03/riad-merstane-marrakech-is-most-exotic.html>.
- National Geographic Society, 2013. *Great Barrier Reef*. (cited 2013 May 2), Available from: <http://travel.nationalgeographic.com/travel/world-heritage/great-barrier-reef>.
- Shelbypoppit, 2013. *Badii Palace*. (cited 2013 May 2), Available from: <http://www.flickr.com/photos/shelbypoppit/8750394654/in/photostream>.

UNESCO World Heritage Centre. 2009. *World Heritage List 1992-2012*. (cited 2012 September 2), Available from: <http://whc.unesco.org/en/list>.

The National Science Foundation. Nd. Yellowstone National Park's. (cited 2012 September 1), Available from: http://www.nsf.gov/discoveries/disc_summ.jsp?cntn_id=110651&org=ERE.

Skounti, A., 2012. The red city: Medina of Marrakesh, Morocco. *In World heritage: Benefits beyond borders*, Galla A. (Ed). Cambridge University Press, Cambridge. Pp. 82-93. Cited in www.ville-marrakech.ma, Retrived on 2013 May 2.

ภาคผนวก

แหล่งมรดกโลกแห่งแรกและแหล่งมรดกโลกในปัจจุบัน

1) แหล่งมรดกโลกแห่งแรกของโลก

อุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตน (Yellowstone National Park) นอกจากจะเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของโลกแล้ว ยังได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งมรดกโลกแห่งแรกของโลกด้วย ซึ่งอุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตนปกคลุมพื้นที่ป่าเกือบ 9,000 ตารางกิโลเมตร และร้อยละ 96 ของพื้นที่อุทยานทั้งหมดอยู่ในมลรัฐไวโอมิง (Wyoming) พื้นที่ร้อยละ 3 อยู่ในมลรัฐมอนทานา (Montana) และ ร้อยละ 1 อยู่ในมลรัฐไดาโฮ (Idaho) ภายในอุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตน มีลักษณะทางธรณีสัณฐานที่เกิดจากความร้อนใต้พิภพที่มีชื่อเสียง มีปริมาณของบ่อน้ำพุร้อนที่มากที่สุดในโลก (มากกว่า 300 บ่อ หรือราวสองในสามของบ่อน้ำพุร้อนที่มีอยู่บนโลกทั้งหมด) อุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตนก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2415 โดยเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่ามีสัตว์ป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากทั้งหมีกริซลีย์ (Grizzly bears) หมาป่า (Wolves) ควายป่าไบซัน (Bison) และ กวางป่าอเมริกันเอลค์ (Wapitis)

1.1) สถานภาพความสำคัญ

อุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตนเป็นพื้นที่คุ้มครองที่บ่งบอกถึงความสำคัญของปรากฏการณ์และกระบวนการทางธรณีวิทยาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีความโดดเด่นของแรงกระทำที่เกิดจากความร้อนใต้พิภพ มีความงดงามตามธรรมชาติ มีระบบนิเวศที่ยังคงความบริสุทธิ์ตามธรรมชาติที่ประกอบไป

ด้วยสิ่งมีชีวิตหายากและสิ่งมีชีวิตที่ใกล้จะสูญพันธุ์ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติ เยลโลว์สโตนเป็นหนึ่งในระบบนิเวศขนาดใหญ่ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่งบนโลกที่ปรากฏอยู่ในเขตอบอุ่นตอนเหนือ ทำให้โครงสร้างทางนิเวศวิทยา ของชุมชนสิ่งมีชีวิตมีความเหมาะสมต่อการอนุรักษ์ ศึกษาเรียนรู้ และเพื่อความ สนุกสนาน เพลิดเพลินที่จะได้รับจากกระบวนการทางนิเวศวิทยาในพื้นที่ธรรมชาติ ขนาดใหญ่ภายในอุทยานแห่งนี้

1.2) ขอบเขตข้อกำหนดที่สำคัญในการได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น มรดกโลก

(vii) ทักษสมบัติที่มีความสวยงามโดดเด่นภายในอุทยาน แห่งชาติเยลโลว์สโตน ประกอบด้วย บ่อน้ำพุร้อนที่มีมากที่สุดในโลก หุบผา ขนาดใหญ่ที่เรียงรายรอบแม่น้ำเยลโลว์สโตน (the Grand Canyon of the Yellowstone River) ซึ่งเป็นแม่น้ำที่มีน้ำตกอยู่เป็นจำนวนมาก และยังมีฝูงสัตว์ป่า ขนาดใหญ่ที่สามารถพบได้ในอุทยานแห่งชาติแห่งนี้

(viii) อุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตน เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีความ สำคัญในลำดับต้นๆ ในแง่ของการศึกษาเรียนรู้และคุณค่าความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ของวิวัฒนาการที่เกิดขึ้นบนโลก โดยอุทยานแห่งนี้เป็นแหล่งที่ รวบรวมสิ่งทีสะท้อนให้เห็นถึงแรงกระทำที่เกิดขึ้นจากความร้อนใต้พิภพให้ปรากฏ บนพื้นผิวโลกได้อย่างโดดเด่นไม่มีที่ใดเสมอเหมือน มีบ่อน้ำร้อน (Hot springs) นับพันบ่อ และยังมีบ่อโคลนร้อน (Mudpots) ท่อก๊าซร้อน (Fumaroles) และ บ่อน้ำพุร้อนที่ยังมีชีวิต (ยังคงปล่อยน้ำพุร้อนให้พวยพุ่งออกมาอย่างสม่ำเสมอ) อีกมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลก ภายในอุทยานแห่งนี้ยังเป็นแหล่งสะสมตัวของ ซากดึกดำบรรพ์เป็นจำนวนมาก เทาที่ได้รับการจำแนกแล้วพบว่า มีซากพืช ดึกดำบรรพ์เกือบ 150 ชนิดที่มีความแตกต่างกันตั้งแต่เฟิร์นขนาดเล็กไปจนถึง สุนแดงขนาดใหญ่ (Sequoia) และไม้ยืนต้นอีกหลายชนิด นอกจากนี้ภายใน อุทยานยังมีแอ่งที่เกิดจากการระเบิดของภูเขาไฟ (Caldera) ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด

ในโลก (45 x 75 กิโลเมตร หรือ 27 x 45 ไมล์)

(ix) อุทยานแห่งนี้เป็นหนึ่งในระบบนิเวศขนาดใหญ่ที่ยังคงมีความบริสุทธิ์เพียงไม่กี่แห่งที่ยังหลงเหลืออยู่บนโลกภายในภูมิภาคเขตอบอุ่นตอนเหนือ พืชพรรณที่มีอยู่ในอุทยานถูกปล่อยให้เจริญเติบโตผ่านกระบวนการแทนที่ตามธรรมชาติ (Natural succession) โดยปราศจากการเข้าไปจัดการจากมนุษย์โดยตรง ในกรณีที่เกิดไฟป่าโดยมีสาเหตุมาจากฟ้าผ่า ไฟป่านั้นจะถูกปล่อยให้เกิดขึ้นได้ทราบเท่าที่ผลกระทบจากไฟป่าตามธรรมชาตินี้อยู่ในช่วงที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ ควายป่าไบซันภายในอุทยานจะรวมตัวกันเป็นฝูงตามธรรมชาติและสามารถหากินได้อย่างอิสระ โดยพื้นที่หากินของฝูงควายป่าไบซันจะครอบคลุมพื้นที่ตลอดแนวที่ราบกว้างใหญ่ (the Great Plains) ภายในอุทยาน การหากินของฝูงควายป่าไบซันอาจไปด้วยกันเป็นฝูง หรือหากินร่วมกับสัตว์ป่าชนิดอื่น ซึ่งนับว่าเป็นหนึ่งในภาพที่น่าประทับใจที่สุด

(x) อุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตน เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่สำคัญของทวีปอเมริกาเหนือที่เป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ที่หายาก และอุทยานแห่งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการต่างๆ ทางระบบนิเวศ สถานที่แห่งนี้จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีการศึกษาเกี่ยวกับหิมกริชิลีย์มากที่สุดในโลก และเป็นสถานที่ที่มีข้อมูลและความเข้าใจเกี่ยวกับประชากรหิมิตีที่สุด งานวิจัยนี้ช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันภายในระบบนิเวศ การให้ความคุ้มครองและปกป้องพันธุ์พืชและสัตว์ ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อประชากรและการแพร่กระจายของพืชและสัตว์ที่มีอยู่ภายในอุทยาน ช่วยให้กระบวนการวิวัฒนาการทางชีวภาพเกิดขึ้นโดยมีการรบกวนจากมนุษย์น้อยที่สุด

รูปที่ ผ-1 แหล่งมรดกโลกอุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตน
ที่มา: The National Science Foundation (Nd)

2) แหล่งมรดกโลกในปัจจุบัน

ข้อมูลมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของ UNESCO World Heritage Centre (1992-2013) ณ เดือนมิถุนายน 2013 (พ.ศ. 2556) มีการประกาศขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติไปแล้วรวม 981 แห่ง แบ่งได้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจำนวน 759 แห่ง เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติจำนวน 193 แห่ง และเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (แบบผสม) 29 แห่ง

ในจำนวนที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ 981 แห่งนั้น พบว่ามีจำนวนมากที่สุดในพื้นที่ยุโรปและอเมริกาเหนือรวม 469 แห่ง เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจำนวน 399 แห่ง เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติจำนวน 60 แห่ง และเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (ผสม) จำนวน 10 แห่ง รองลงมาเป็นภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

จำนวนรวม 221 แห่ง เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม จำนวน 154 แห่ง มรดกโลกทางธรรมชาติจำนวน 57 แห่ง และมรดกโลกทางธรรมชาติและ วัฒนธรรม (ผสม) จำนวน 10 แห่ง (ทั้งนี้ เป็นการนับตามอาณาเขตพื้นที่ประเทศ ซึ่งมีแหล่งมรดกโลกบางแหล่งที่มีการประกาศรับรองร่วมกันในหลายประเทศ)

ทั้งนี้ หากพิจารณาจำนวนของแหล่งมรดกโลก (โดยไม่จำแนกตาม กรอบพื้นที่ประเทศ) จะเห็นว่ามีแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียน จากคณะกรรมการมรดกโลกในการประชุมสามัญประจำปี เป็นแหล่งมรดก ทางวัฒนธรรมมากถึงร้อยละ 77.37 ในขณะที่แหล่งมรดกทางธรรมชาติมีเพียง ร้อยละ 19.67 หรือประมาณหนึ่งในสี่ของมรดกทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกัน กับแหล่งผสมระหว่างแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีอยู่เพียง ร้อยละ 2.96 เท่านั้น

ตารางที่ ผ-1 จำนวนมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ได้รับการประกาศ
ขึ้นทะเบียนมรดกโลกโดยจำแนกตามทวีปหรือภูมิภาคของโลก

ทวีป	มรดกโลก ทางวัฒนธรรม	มรดกโลก ทางธรรมชาติ	มรดกโลก ผสม	รวม
แอฟริกา	48	36	4	88
อาหรับ	68	4	2	74
เอเชีย-แปซิฟิก	154	57	10*	221
ยุโรปและ อเมริกาเหนือ	399	60	10*	469
ละตินอเมริกา และแคริบเบียน	90	36	3	129
รวม*	759	193	29	981

หมายเหตุ: 1. * มรดกโลกบางแห่งได้รับการขึ้นทะเบียนร่วมกันหลายประเทศ
2. ตุรกีและรัสเซียนั้น นับรวมเข้ากับกลุ่มประเทศยุโรปและอเมริกาเหนือ

ที่มา: <http://whc.unesco.org/en/list/stat#s1>